
SZIMPOZION

Kongres review

Rehák László

TUDOMÁNYOS ÉRTEKEZLET SZARAJEVÓBAN A JELENKORI NACIONALIZMUSRÓL ÉS ANTIKOMMUNIZMUSRÓL

Nem a boszniai és hercegovinai politikai helyzet, még kevésbé Szarajevó szellemi-eszmei áramlásai indokolták azt, hogy országos értekezletet hívjanak itt egybe 1987. január 8-án és 9-én. Hasonló tárgyú értekezletet ugyanis már egy évvel ezelőtt is szerveztek, 200 résztvevővel, a belgrádi Száva-központban. Ez a témakör azonban mindig időszerű több nemzetiségű hazánkban, különösen akkor, amikor gazdasági nehézségeink és más tényezők alapján a nacionalista, jobboldali egyének és csoportok továbbra is tolakodóan fejtik ki antikommunista, ellenforradalmi és ellenséges tevékenységüket.

Ez utóbbi tanácskozás teljes anyaga (19 beszámoló és 52 felszólaló) még az évben megjelent szerbhorvát nyelven (a Híd pedig magyar nyelven közölte Rajcsán István és Major Nándor beszámolóját, illetve felszólalását). A kiadvány címe: Savez komunista u borbi protiv antisocijalističkih delovanja i antikomunističkih ideologija. Izd. Centar Komunist, Belgrád, 1986. (VIII+555 oldal). Ezt megelőzően a Komunist, a KSZ heti szócsove körkérdést intézett 15 személyiséghez: fejtsek ki nézetüket és ismereteiket jelenkoruk antikommunizmusáról, ami azután szerbhorvát nyelven „Savremeni antikomunizam, Okrugli sto Komunist” (133 oldal) címen jelent meg. (A magyar nyelvű Kommunistá ugyancsak közölte ezeket a mellékleteket.)

A szarajevói értekezletet a Bosznia-Hercegovina KSZ-ének Nemzeti Viszonyokat Tanulmányozó Intézete szervezte, és azon, valamennyi köztársaságunkból, ideértve a két tartományt is, több mint negyvenen szóltak fel. Magán a tanácskozáson — a tömegtájékoztatási eszközök újságíróin kívül — mintegy 200 marxista és haladó humán érdeklődésű értelmiségi vett részt. A szarajevói intézet, amely e tanácskozást egy ötéves kutatási program keretében szervezte, a januári értekezlet teljes anyagát közli majd. A szélesebb közvélemény csak ekkor mérheti majd fel — ahogyan azt Čedo Kisić a tanácskozás zárószavában kifejtette — az értekezlet tudományos szintjét és mondanivalóját, illetve gyakorlati hasznát.

Az értekezletet Arif Tanović akadémikus, az intézet tanácsának elnöke nyitotta meg saját beszámolójával, majd Milan Uzelac, a bosznia-hercegovinai KSZ elnöke üdvözölte és egyben a saját értekezését is felolvasta.

Az értekezleten megerősítést nyert a hazai jobboldal növekvő és harcias előretörése (ezzel különben a JSZSZK és a JKSZ két elnökségének közös közleménye is foglalkozik, Létünk 1986/6. sz.). Több részvevő tüzetesen dokumentálta a közzétett jelszavakat és hamis érveléseket. Ez a jobboldal nyilvánvalóan a világon gondosan előkészített és jórészt megvalósított neokonzervativizmus hatására is jelentkezik, amely külföldön is mindig magába foglalja, kimondva vagy magától értetődően az antikommunista eszmei irányzatokat. Több nemzetiségű ország lévén Jugoszláviában az antikommunizmus és a nacionalista irányzatok szorosán egymásba fonódnak. Noha elvben a nacionalizmusok összeférhetlenséget is szítanak egyes nemzeti közösségek között, antikommunizmusunkban mégis nemcsak érintkezési pontokra, de együttműködési területekre is lelnek. A jelenkori jobboldal szélsőséges szárnya — ereje nem túlozható a valóságosnál nagyobbra, de le sem becslendő — már nemcsak az úgynevezett harmadik Jugoszláviáról, a Tito utáni és az önigazgatású szocialista és el nem kötelezett Jugoszlávia után kialakuló Jugoszláviáról beszél, hanem egyenesen a meglévő ország feldarabolására törekszik. Az ilyen törekvések mögött pedig nemcsak a külföldi ellenséges politikai emigráció áll, hanem egyes államok hírszerző szervezetei is.

„A jobboldal és az ellenforradalom tevékenységében újszerűséget jelent — hangsúlyozta Milan Uzelac, Bosznia-Hercegovina Kommunista Szövetségének elnöke —, hogy kombinálják nyílt és leplezetlen támadásaikat olyan intézmények és tribünök révén, amelyeket megszereztek maguknak féllegális és illegális tevékenységükkel...” Hangsúlyozta az időse, erü társadalmi és politikai követelményt, mely szerint: „A Kommunista Szövetség felhagyása a jobboldallal szembeni passzív magatartással és a kommunisták offenzív fellépése az adott pillanat stratégiai és taktikai kulcskérdése. Ez viszont a Kommunista Szövetségtől nemcsak azt követeli meg, hogy meghatározza és kibontakoztassa saját tevékenységét, hanem azt is, hogy jelenkori társadalmi problémáink orvoslására kiharcolja a saját megoldásait.”

A nacionalizmus elleni küzdelmet természetesen minden közeget meg kell vívni, „még hozzá nemcsak azért, mert minden nemzeti közösség osztályszerkezetű — hangsúlyozta Milan Uzelac —, hanem azért is, mert egész történelmi tapasztalatunk ebbe az irányba mutat, különösen a háború alatti időszak és az azt követő évtizedek tapasztalatai. Nekünk Bosznia-Hercegovinában, történelmi okokból, külön érzékünk van eme igazság iránt.” Ezzel a megállapítással pedig más közösségeink, köztük Vajdaság is egyetérthet.

Természetesen az ellenséget és a nacionalizmussal párosult jobboldalt nem kereshetjük ott, ahol az valójában nincs. Ide értendők azok az ér-

demekkel rendelkező, valamikor aktív forradalmárok, akik ma már nincsenek az országépítés élvonalában, akik meghasonlottak, akik hiúsági vagy más okokból jelenkori nehéz helyzetünket és a múltat illetően is elfogadhatatlan álláspontokat képviselnek. A jobboldali erőket tehát nem kell „gyártani”, erejüket túlbecsülni, de tagadhatatlan, hogy bár a nemzeti kérdés területén a hazai marxisták elméleti eredményei és a társadalmi gyakorlatunkból fakadó tapasztalatai számottevőek, s hogy régen megállapították már: a nacionalizmus és az ellenforradalmi jobboldal ikertestvérek, Jugoszláviában a jobboldali tevékenységről még egyetlenegy átfogó esettanulmány sem jelent meg.

Annyi máris bizonyos, hogy a sarajevói értekezlet magas tudományos szintet képviselt. Folyóiratunk következő számában néhány jelentősebb beszámolót fog közölni. Teljes képet azonban csak azután formálhatnak az olvasók a tanácskozásról, miután az értekezlet terjedelmes anyaga már egészében napvilágot látott.

Szabadka, Városháza (1908—1912) ezin dombormű, Nikelszky Géza terve, Zsolnay gyár, Pécs